

8.5. Extra bijlagen

8.5.1. Bibliografie

I. Archieven

I.I. GESCHREVEN BRONNEN – ONUITGEGEVEN

Archief Sint-Gummaruskerk

Het archief is ontsloten dankzij een inventaris, opgemaakt door E. Mast en F. Verwilt.

Rijksarchief Antwerpen-Beveren, Provinciaal Archief Antwerpen, Kerkgebouwen: Lier, Sint-Gummaruskerk, 71 dossiers.

Stadsarchief Lier, Stadsrekeningen, 1378-1398 en 1417-1430.

Stadsarchief Lier, Akteboeken, nr. 5 en 14, 1703-1719.

Stadsarchief Lier, Aanbestedingscontract koorgestoelte en regeling van de betaling, 1728.

Stadsarchief Lier, Dossiers en plannen Technische Dienst, 20ste-21ste eeuw.

Stadsarchief Lier, Fonds Florent Verwilt.

I.II GESCHREVEN BRONNEN – UITGEGEVEN

BERGMANN, A., *Geschiedenis der stad Lier*, Antwerpen, 1873.

MAST, E., twee bundels afschriften uit de kerkrekeningen, deel 1 (1413-1620) en deel 2 (1621-1807), bewaard in de stadsbibliotheek.

MAST, E., 'Enige bijzonderheden met bewijsstukken betreffende de opbouw van de H.Gummarus te Lier', in: *Verslag over het Bestuur en den Toestand der Zaken van de stad Lier over het dienstjaar 1876-1877*, s.l., [1878], p. 81-106.

VAN LOM, CH., *Beschrijving der stad Lier in Brabant*, 's Gravenhage, 1740.

I.III ICONOGRAFISCHE BRONNEN

Archief sint-gummaruskerk, Ontwerpkartons en –tekeningen.

GENISSON, V.-J., *St. Gommaire à Lierre*,, gedateerd 1850, schildering, olieverf op paneel, Sint-Niklaas, Stedelijk Museum

KADOC LEUVEN, Ontwerpkartons van atelier Verhaegen, atelier Dobbelaere en atelier Ladon.

ROBERTS, D., *Lierre, Interior of St. Gommaire*, 1850, schildering, olieverf op doek, London, Wallace Collection.

ROBERTS, D., *The Shrine of St. Gommar at Lierre*, 1849, schildering, olieverf op doek, Preston, Harris Museum and Art Gallery.

Stadsarchief lier, via www.kempenserfgoed.be

STROOBANTS, F., *Het doksaal van de Sint-Gummaruskerk*, gekleurde lithografie, Brussel, (1852 – 1857), online te raadplegen: <https://www.regionalebeeldbank.be>

I.IV KAARTEN EN PLANNEN

Archief Agentschap Onroerend Erfgoed, Depot Vilvoorde, Plannen van architect Jozef Vinck, nr. A870-A886M.

Koninklijke Bibliotheek van België, Collectie kaarten en plannen, online te raadplegen via Cartesius:

- *Lier, Lispe, Anderstadt*, pentekening, door Jacob van Deventer, ca. 1550-1565, <https://uurl.kbr.be/1043828>.
- *Lier*, kopergravure, door L. Guicciardini in 1588, overgenomen door G. Braun en F. Hogenberg in *Civitates orbis terrarum* en J. Blaeu in *Toonneel der Steden van 's Konings Nederlanden. Met hare beschryvingen en Novum ac Magnum Theatrum Urbium Belgicae Regiae ad Praesentis temporis faciem*, Amsterdam, 1649, <https://uurl.kbr.be/1035916>.
- *Brabant septentrionale: Brussel*, 1692, <https://uurl.kbr.be/1035776>.
- *Lier*, 1725-1735, <https://uurl.kbr.be/1035983>.
- *Ferrariskaart*, 1779, <https://www.kbr.be/nl/kaart-van-ferraris/>.
-

Provinciaal Archief Antwerpen, Kerken, Emblem, Sint-Gummarus, dossiers, 1 en 4.

Rijksarchief Antwerpen-Beveren, Verzameling kaarten en plannen (1600-1900), online te raadplegen via Cartesius:

- *Plan van Lier*, door Ducorron, 1772, https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_00056_000/510_0002_000_00056_000_0_0001.jp2
- *Plan van Lier, met alle kerken en kapellen binnen de omwallingen, met aanduiding van de nieuwe territoria van de parochies*, 1789, https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_01170_000/510_0002_000_01170_000_0_0001.jp2

Rijksarchief Antwerpen-Beveren, Verzameling kadastrale kaarten en plannen (1803-1999), online te raadplegen via Cartesius:

-
- *Primitief kadasterplan*, Provincie Antwerpen, Gemeente Lier, 1830-1834,
https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=550/550_0001_000/550_0001_000_02940_000/550_0001_000_02940_000_0_0001.jp2
- *Primitief kadasterplan*, Provincie Antwerpen, Gemeente Lier, sectie H, 1830-1834,
https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=550/550_0001_000/550_0001_000_02942_000/550_0001_000_02942_000_0_0001.jp2

Rijksarchief Antwerpen-Beveren, Verzameling kaarten en tekeningen van het provinciaal archief, nr. 2129-2165.

II. Literatuur

AERTS, E., 'Oude en nieuwe historiografie over Sint-Gummarus te Lier', in: *Volkskunde*, Lier, 117 (2016) nr. 2, p. 191-201. >> archief Lier

ARRAS, J., *Nota's over het orgel der Sint-Gummaruskerk te Lier in de XVIIe eeuw in 't Land van Ryen*, X, 1960, p. 136-160.

AVONTROODT G.J., *De collegiale kerk te Lier*, Antwerpen, s.n., 1851.

BAUDOUIN, P., BOSCHMANS M., DARQUENNES M en MEES M., *Sint-Gummarus: iconografie en verering*, tentoonstellingscatalogus, Lier, 1990. >> erfgoedbibliotheek

BROES, E., 'Het symbolisme in Sint-Gummaruskerk', in: *Iets over Sint-Gummaruskerk en toren te Lier*, Lier, 1929, p. 3-20.

CAREELS, E., 'Iets over den toren van Sint-Gummaruskerk te Lier', in: *Lyrana*, 1 (1909), p. 44-45; deel III, p. 141-147.

CAREELS, E., 'L'église et la tour de Saint-Gommaire à Lierre', in: *L'Emulation*, Leuven, 2 (1909), p. 33-37.

CEULEMANS, L., *Wandeling door Lier*, s.l., 1980, p. 52-64.

DE BOSSCHERE J., 'De beschilderde kerkraden van Lier en Antwerpen', in: *Onze Kunst*, 8 (1909) 1, p. 53 – 73.

D'HULST, H., 'Enige feiten over de Sint-Gummarustoren te Lier', in: *'t Land van Ryen*, 11 (1961), p. 71.

D'HULST, H., *Kunstglasramen in de collegiale kerk van Sint-Gummarus te Lier*, Antwerpen, 1956. >> erfgoedbibliotheek

D'HULST, H., 'Sluitstenen in de Sint-Gummaruskerk te Lier', in: *'t Land van Ryen*, 6 (1956), p. 3-18.

DONNET, F., *Inventaris der kunstvoorwerpen bewaard in de openbare gebouwen*, deel VII, Antwerpen, 1914, p. 1038-1115.

E.L., 'In onze Sint-Gummaruskerk', in: *Lyrana*, 1 (1909), p. 161-165.

- GEENEN, K., *De glasramen van de Sint-Gummaruskerk te Lier*, onuitgegeven manuscript, 2008.
- GUISSET J., 'Le vitrail de Jean Delville dans l'église Saint-Gommaire à Lierre', in: *Bulletin van de koninklijke musea voor kunst en geschiedenis*, Brussel, (1996) 67, p. 159 - 179
- HELBIG, J., *De glasschilderkunst in België. Repertorium en documenten*, 2dln, Antwerpen, 1943 en 1951.
- JANSEN, J., *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen. Provincie Antwerpen. Kanton Lier*, Brussel, 1975, p. 31-52.
- JANSSENS, B., 'De Koninklijke glasramen', in: *Iets over Sint-Gummaruskerk en toren te Lier*, Lier, 1929, p. 27-34.
- JANSSENS B., 'Beschrijving der glasramen van Sint-Gummaruskerk', in: *Lier vroeger en nu*, Lier, (1929) 3.
- LEEMANS, H., 'De Sint-Gummaruskerk te Lier', in: *Inventaris van het kunstpatrimonium van de Provincie Antwerpen*, deel I, Antwerpen -Utrecht, 1972.
- LENS, A. en MORTELMANS, J., *Gids voor oud Lier*, Antwerpen -Amsterdam, p. 140-154.
- LENS A., *Lier. Ontstaan en evolutie van een kleine stad*, Lier, 1993.
- LENS, A., 'Restauratiewerken aan de Sint-Gummarustoren te Lier beëindigd', in: *Bouwkundig erfgoed in Vlaanderen*, M 75+ berichtenblad, nummer 54, december 1979, p. 1-7.
- LEURS, S., 'Lier', in: *Ars Belgica*, 3, Lier - Antwerpen, 1935, p. 18-22.
- MAST, E., *Eenige bijzonderheden met bewijsstukken betreffende de opbouw der kerk van den Heilige Gummarus te Lier*, s.l., s.d.
- MAST E., *Geschiedkundig Liersch dagbericht met talrijke aantekeningen*, Lier, 1889.
- MAST E. en COX F.H. , *Graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen deel 7: Lier*, Antwerpen, 1902.
- MATTYS, B., *Glasramen in de Sint-Gummaruskerk te Lier. Onderzoek naar de iconografie en de inbreng van schenkers en opdrachtgevers vanaf 1860 tot 1947*, onuitgegeven masterproef, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek-, en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2009.
- ROGGEN, D. en WITHOF, J., 'Grondleggers en grootmeesters der Brabantsche gothiek', in: *Gentse bijdragen tot de Kunstgeschiedenis*, Antwerpen, Deel X, 1944, p. 83-209.
- SQUILBECK, J., 'Notices sur les artistes de la famille Van Mansdale dite Keldermans', in: *Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen*, deel LVI, 1952.
- STROOBANT, F. en STAPPAERTS, F., *Monuments d'architecture et de sculpture en Belgique: Anvers, Liège, Namur et Le Hainaut*, Brussel, 1850.
- VAN AERSCHOT, S. en VAN TYGHEM, F., 'Gotisch bouwen in Brabant', in: *Openbaar kunstbezit*, 1980, p. 123-160.
- VAN CAUWENBERGH, E., *Sint-Gummaruskerk te Lier, gids voor den bezoeker*, Lier, 1931.

VAN DEN BERG, B., 'Kerkelijke bouwprojecten van de bouwmeesters uit de Keldermans-familie', in: *Keldermans. Een architectonisch netwerk in de Nederlanden*, 's Gravenhage, 1987, p. 61-85.

VAN IN, J., 'Kerk van den Heiligen Gummarus', in: *Lier vroeger en nu*, deel I, 1927, p. 21-23, 44-48, 65-71, 84-88.

VAN IN, J., 'Opbouw der St.-Gummaruskerk', in: *Iets over Sint-Gommaruskerk en toren te Lier*, Lier, 1929, p. 1-26.

VAN WYLLICK-WESTERMANN, C.G.M., 'Het bouwmeestersgeslacht Keldermans', in: *Keldermans. Een architectonisch netwerk in de Nederlanden*, 's Gravenhage, 1987, p. 9-25.

VIERIN, L., 'De Sint-Gummaruskerk en haar restauraties', in: *'t Land van Ryen*, (1952) 2, p. 145-151.

III. Online bronnen en databanken

Agentschap onroerend erfgoed, *Besluiten*, online te raadplegen: <https://besluiten.onroenderfgoed.be>

Agentschap onroerend erfgoed, *Inventaris Onroerend Erfgoed*, online te raadplegen: <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Agentschap onroerend erfgoed, *Geoportaal Onroerend Erfgoed*, online te raadplegen: <https://geo.onroenderfgoed.be/>

Instituut voor het kunstpatrimonium, *BALaT Fototheek*, online te raadplegen: <http://balat.kikirpa.be/intro.php?lang=nl-NL>

Regionale Beeldbank, online te raadplegen: <https://www.regionalebeeldbank.be/>

Vlaamse overheid, *Geopunt Vlaanderen*, online te raadplegen: <https://www.geopunt.be/>

